

Publicerad 4 januari 2010 kl. 04:00

Få nycklar till Swerighes historia

I andra bandet av Sveriges historia handlar det om hur Sverige blir till och hur vi lärde oss att frukta Gud och konungen. Dick Harrison smular sönder sanningar och lyfter fram kunskapsluckor men sätter ingen personlig touch.

Boken. “**Till minne av Vämod** står dessa runor. Men Varin skrev dem, fadern, till minne av den döde sonen”. Den första meningen i världens längsta runinskrift på sten, Rökstenen i Östergötland, är begriplig. Sedan blir det värre. Rökstenen har 750 fullt läsliga tecken och har ältats i generationer av svenska arkeologer och historiker. Ändå har vi inte fattat mycket mer än att... ja, Varin hedrade sin son genom att resa en sten.

Dick Harrison, huvudförfattare till denna bok och huvudredaktör för Sveriges Historia-projektet (han verkar äga den arbetskapacitet och hybris som uppgiften kräver), skissar på några av teorierna om Rökstenen, men faller inte för frestelsen att göra en kvalificerad gissning. Istället skriver han att det är lika svårt för 2000-talets människa att förstå ristarens hela mening som det hade varit för en människa från 800-talet att förstå ett mejl om helgens fotbollsmatcher. Vad Dick Harrison istället ser i Rökstenen är en formidabel demonstration i bygdemakt.

En sörjande hövding som visar sin ställning och makt för omvärlden.

Blicken på Rökstenen är typisk för detta det andra bandet av Sveriges Historia. I mycket är detta en nykter revision, en räfst och rättarting, med vad svenska historiker har trott sig veta. Om och om igen återkommer Harrison till fraser som “det här kan vi med nuvarande källäge inte förstå”. På vägen passar han på att smula sönder en del gamla “sanningar”.

Den sjöfarande hjältevikingen är en dröm som drömdes av nationalistiska önsketänkare på 1800-talet (som ersättning för antiken). Svear och götar är omöjliga att definiera och det finns inga belägg för att den ena gruppen kuvades av den andra. Det var troligtvis den lilla byn Uppåkras föregångare utanför Lund som var det nuvarande Sveriges första och länge största stad (alltså inte det kända Birka/Björkö).

Men framförallt är det här storyn om hur vi kom att tjäna Gud och kungen i riket Sverige. Genom att gå igenom storman för storman, bygd för bygd, landskap för landskap, låter Dick Harrison oss förstå hur personliga kontakter över gränserna, influenser från tyskar, engelsmän och Rom, handel och krig, mödosamt byggde något som först kring mitten av 1300-talet visade sig bli riksmakten Sverige. Summan av dessa 750 år kunde ha blivit något helt annat. Men det råkade bli det vi nu kallar Sverige.

Stig Welinders första band i serien, de första 13 600 åren, hade ett svindlande perspektiv och en personlig touch som gjorde den till en vacker aha-upplevelse. Det saknas helt här. Det är ett märkligt byte av stilistiskt grepp. Varje skribent färgar sin text, men det är egendomligt att

Fynd från Uppåkra.

BARBRO HALLIN

Fynd från Uppåkra.

BARBRO HALLIN

Vad säger runorna?

ANDERS MALMBERG

huvudförfattarna inte har snackat ihop sig om ett liknande tilltal i det som ändå är en serie. Det som också gör det andra bandet mer svårsmält är att det till stor del är traditionell historia om maktmän, maktmän och fler maktmän.

Visst, Harrison måste tröska sig igenom vissa hövdingar och kungliga intriger, men det är märkligt att han låter vardagslivet förbli så diffust under långa perioder. Han hänvisar till genusproblematiken, men gör inte mycket åt saken.

Där Welinder skrev om livslängd, barnafödande eller filosoferade kring mentalitetshistoria väljer Harrison nästan enbart historien om makten; frälset, biskoparna och kungen. Det är i ett par sidokapitel (Anders Piltz om två medeltida par och Bo Ralph om språk och runor) som vi kommer närmast medeltida tankar och känslor.

Den första gång vi ser ordet Sverige i en bevarad skrift stavas det *Swerighe* och finns i en urkund från Kalmar, daterad år 1384. Först nu kan vi tala om landet Sverige. Ett rike där de boende – med kristendom, skatter, lagar och våld - fått lära sig att lyda en katolsk Gud och en kung som styr av dennes nåd. Det är nu digerdöden anländer och chockar det färska riket. Nästan en cliffhanger inför det tredje bandet.

Peter Fällmar Andersson peter.f.andersson@hd.se 042-489 93 97

Nyckel upphittad i Birka.

JUREK HOLZER / SVD / SCANPIX

Sveriges Historia 600-1350

Dick Harrison m fl

Norstedts

Text och bild skyddas av lagen om upphovsrätt
